

ارزیابی برنامه‌درسی رشته آموزش زبان آلمانی در مقطع
کارشناسی ارشد در دانشگاه آزاد اسلامی
فرحناز تقی پور^۱، لیلی مسگرزاده اقدم^۲

چکیده

برنامه آموزشی مانند نقشه‌ای، مسیر حرکت دانشجویان را در طول دوره آموزش نشان می‌دهد و کیفیت علمی هر رشته و موفقیت دانشجویان در دوره تحصیل وابسته به نحوه تدوین و محتوای آن است. اگر برنامه آموزشی تدوین شده مبتنی بر شرایط و امکانات موجود باشد و آخرین پیشرفت‌ها و دستاوردهای علمی در آن لحاظ نشود، باعث افت نظام آموزشی می‌شود. هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی و ارزیابی دوره کارشناسی ارشد رشته آموزش زبان آلمانی است که با وجود گذشت حدود بیست سال از تشکیل آن، هنوز هیچ نوع ارزیابی و یا بازنگری درباره این رشته انجام نشده است. در این پژوهش به تجزیه و تحلیل و نقد و بررسی برنامه درسی رشته آموزش زبان آلمانی در مقطع کارشناسی ارشد در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران پرداخته شده و نقاط ضعف و قوت آن مطرح می‌شود. در انتها نیز یافته‌ها و نتایج حاصل از این تحقیق در قالب پیشنهادات و راهکارهایی برای بهبود و ارتقای سطح کیفی و کمی این رشته ارائه می‌شود.

واژگان کلیدی: برنامه‌درسی، مقطع کارشناسی ارشد، رشته آموزش زبان آلمانی، محورهای آموزشی، واحدهای درسی.

۱- مقدمه

برنامه درسی سندی از پیش تهیه و تنظیم شده است که شامل اهداف کلی یادگیری، اهداف هر یک از دروس ارائه شده، فعالیت‌های آموزشی و روش‌های ارزشیابی است (Dörnyei 26) کلی بر این عقیده است که برنامه‌درسی "بازتاب منطق کلی برنامه آموزشی یک نهاد است" (Finney 74). بنابراین موفقیت نظام آموزشی بستگی به کیفیت برنامه‌درسی تدوین شده دارد (Samir 238). از طرف دیگر، امروزه با افزایش تعداد متقاضیان یادگیری زبان‌های خارجی، آموزش زبان از اهمیت بسزایی برخوردار شده است و تعداد زیادی از این متقاضیان از طریق تحصیلات دانشگاهی به یادگیری زبان می‌پردازند. از این رو، برنامه‌درسی منسجم می‌تواند نیازهای دانشجویان و نظام آموزشی را برآورده کند.

برنامه درسی رشته آموزش زبان آلمانی در گروه آلمانی دانشگاه آزاد اسلامی در مقطع کارشناسی‌ارشد با توجه به گفت و گوی انجام شده با مسئولان گروه زبان‌های خارجی، بر اساس برنامه آموزشی مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم تحقیقات و فن آوری مورخ ۱۳۶۹/۲/۹ تدوین شده است که تا تاریخ نگارش این مقاله همچنان مورد استفاده قرار می‌گیرد. هدف از تشکیل این دوره تربیت افراد واجد صلاحیت برای تدریس این زبان در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و برآوردن نیازهای جامعه از نظر نیروی انسانی متخصص در زمینه تحقیق در مسائل آموزش زبان است. گرچه این برنامه بر مبنای آخرین پژوهش‌های علمی و از طرف کارشناسان و برنامه ریزان متخصص در زمان تصویب نگاشته شده است اما باز هم نمی‌تواند پاسخگوی کلیه نیازهای دانشجویان کنونی رشته آموزش زبان آلمانی در مقطع کارشناسی‌ارشد در دانشگاه آزاد اسلامی باشد. از طرف دیگر، برنامه مذکور فاقد توانایی لازم جهت آماده سازی دانشجویان برای تدریس زبان آلمانی است. بنابراین نیاز به راهکارهای نوین جهت ارتقا کیفیت واحدهای درسی این رشته به منظور بهبود توانایی دانشجویان در شغل آینده‌ی خود به‌عنوان مدرس زبان آلمانی وجود دارد.

این مقاله بر آن است که پاسخگوی پرسش‌های ذیل باشد:

۱- آیا برنامه‌درسی موجود در مقطع کارشناسی‌ارشد رشته آموزش زبان آلمانی در دانشگاه آزاد اسلامی بر مبنای اهداف مصوبه شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم و آموزش عالی طرح‌ریزی و اجرا شده و پاسخگوی نیاز دانشجویان این رشته جهت

فعالیت در زمینه آموزش زبان آلمانی می‌باشد؟

۲- از چه راهکارهایی جهت بهبود برنامه‌درسی حاضر می‌توان استفاده کرد؟
در انتهای این بررسی نیز راهکارهای عملی به منظور ارتقا توانایی فارغ‌التحصیلان این رشته جهت تدریس در آینده کاری خود پیشنهاد شده است.
در زمینه چگونگی انجام بررسی حاضر لازم به ذکر است که این پژوهش به‌طور عمده از مطالعات کتابخانه‌ای شامل مقالات، پایان‌نامه‌ها و کتب مرتبط با آموزش برآمده است. همچنین در گستره میدانی از طریق ۲۰ دانشجوی رشته آموزش زبان آلمانی در مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در تاریخ خرداد ماه ۱۳۹۸ پژوهش‌های آماری به عمل آمده، که از نتایج آن در طول این تحقیق نیز استفاده می‌شود.

۲- پیشینه تحقیق

با توجه به اهمیت برنامه‌درسی، مطالعات گوناگونی پیرامون نقد و بررسی برنامه‌درسی رشته‌ها و گرایش‌های مختلف زبان خارجی در ایران انجام شده است. بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سیاست‌گذاری، تدوین ضوابط و نظارت طرح‌های راهبردی کشور در زمینه‌های مختلف علمی، پژوهشی و فرهنگی بر عهده شورای عالی انقلاب فرهنگی است. بنابراین، وظیفه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی زبان‌فارسی و خارجی در نظام آموزشی نیز بر عهده این نهاد است. حقانی و همکارش در سال ۱۳۹۸ به واکاوی سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های زبان خارجی در نظام آموزشی رسمی کشور پرداختند و به این جمع‌بندی رسیدند که عمده اسناد بالادستی نظام آموزشی به بیان مطالبی حول محورهایی چون ساختار، رسمیت یافتن و استانداردسازی وضعیت زبان بسنده کرده‌اند و به نقش کاربردی زبان در جامعه و چگونگی عملکرد آن نپرداخته‌اند (Haghani, policy 52).

در سال ۲۰۰۹ فرهادی و همکارش به بررسی نظام آموزشی ایران و روش‌های آموزش و ارزیابی زبان‌های خارجی در آن پرداختند. آنها با بیان تاریخچه آموزش زبان خارجی در دوره مدرسه و دانشگاه از بعد از انقلاب اسلامی در ایران، به بررسی نقاط ضعف و قوت آن پرداختند. همچنین روش‌های مختلف ارزشیابی در این دوران را نیز بررسی و پیشنهادهاتی برای بهبود آن ارائه کردند. در پایان آنها نتیجه گرفتند که علی‌رغم

تلاش‌هایی که برای بهبود کیفیت آموزش زبان‌های خارجی در مدرسه و دانشگاه‌ها شده است، همچنان از روش‌ها و برنامه‌های درسی سنتی در این مقاطع استفاده می‌شود و ارزشیابی مناسبی از آموخته‌های دانش‌آموزان و دانشجویان به عمل نمی‌آید. این عوامل نشان می‌دهند که نظام آموزشی برای آموزش هر چه بهتر زبان خارجی نیازمند یک بازنگری جدی است (Farhady, assessment139). در سال ۲۰۱۰ فرهادی و همکارانش در ادامه مطالعات خود به بررسی سیستم آموزشی زبان‌های خارجی قبل از انقلاب اسلامی و مقایسه آن با نظام آموزشی کنونی پرداختند. آنها ضمن بیان پیشرفت‌های انجام شده در آموزش زبان در ایران در مدارس و دانشگاه‌ها، پیشنهادهایی برای بهبود کیفیت آموزش نیز مطرح کردند (Farhady, reflections 18).

سالاری و همکاران به بررسی برنامه درسی رشته مترجمی زبان انگلیسی در مقطع کارشناسی و با تمرکز بر نیازهای بازار ترجمه در ایران پرداخته‌اند و پیشنهادهایی به منظور بروز رسانی برنامه حاضر که سال‌هاست بدون تغییر باقی مانده است، ارائه کرده‌اند (Salari 27). در پژوهشی دیگر رضوانی بیان می‌کند که از آنجایی که برنامه درسی کارشناسی رشته ترجمه زبان انگلیسی نیازها و انتظارات دانشجویان را پوشش نمی‌دهند و همچنین برنامه‌های درسی استادان، با نیازها و انتظارات دانشجویان و با سرفصل آموزشی همخوانی ندارند، بازنگری جدی در این برنامه مورد انتظار است (Rezvani 91).

دیوسر و همکاران برنامه درسی رشته آموزش زبان انگلیسی را در دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد را بر مبنای طبقه‌بندی بازنگری شده بلوم مورد بررسی قرار داده تا میزان بازنمایی سطوح مختلف این طبقه‌بندی را در این دو برنامه درسی تعیین کنند. آن‌ها نتیجه گرفتند که برنامه‌های درسی موجود نیازمند بازنگری است تا منعکس‌کننده ابعاد دانش و شناختن تفکر انتقادی جهت تسهیل در خودمختاری دانشجویان باشد (Divsar 79). بیرجندی و همکاران به بررسی و ارزیابی دوره کارشناسی ارشد رشته مترجمی زبان انگلیسی پرداخته و نتیجه گرفته‌اند که برنامه درسی حاضر نمی‌تواند جوابگوی هدف اول این دوره آموزشی یعنی "تربیت مترجمان زبده در زمینه‌های علوم انسانی، علوم اجتماعی و غیره" که مورد نیاز جامعه است باشد (Birjandi 42).

در سال ۱۳۹۸ مطلب زاده و همکاران به بررسی کیفی-تطبیقی اهداف، محتوا، ساختار دروس، و تعداد واحدهای برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان

انگلیسی در ایران با نه دانشگاه برجسته کشورهای آسیایی پرداخته‌اند. آنها به این نتیجه رسیده‌اند که دروس ارائه شده توانایی تربیت مترجم حرفه‌ای، محقق ترجمه و مدرسان ترجمه را ندارد و بیشتر به دروس نظری در این دوره توجه شده است (Samir 250).

پژوهش دیگری به بررسی مشکلات دانشجویان کارشناسی رشته مترجمی زبان فرانسه در دانشگاه‌های ایران پرداخته است و یکی از علل اصلی ناکامی دانشجویان در تبدیل شدن به یک مترجم توانمند را برنامه‌درسی نامناسب برشمرده است و پیشنهادهای برای بهبود آن بیان کرده است (Tajbakhsh 190).

در سال ۱۳۹۷ حقانی و همکاران به بررسی علل افزایش تعداد ایرانیانی که به یادگیری زبان آلمانی با استفاده از نظریه «خود انگیزشی زبان دوم» پرداخته است و بیان می‌کند که تعداد فراگیران زبان آلمانی رو به افزایش است و بیشتر آنان دارای انگیزش ابزاری بوده و در عین حال جهت‌گیری مثبتی نسبت به جامعه آلمانی زبان دارند، اما به ندرت از عوامل خارجی، مانند محیط و خانواده، تأثیر می‌پذیرند (Haghani, Motivation- al 635). حقانی در پژوهشی با عنوان "آموزش ترجمه: زبان‌آموزی یا مترجمی" به بررسی برنامه‌درسی اسبق رشته مترجمی زبان آلمانی در مقطع کارشناسی در سال ۱۳۸۳ پرداخته و با بررسی جنبه‌های مختلف آن، تغییر نگرش جدی در آن را ضروری دانسته است (Haghani, Teaching 69). این پژوهش منجر به بازنگری در برنامه سابق رشته مترجمی زبان آلمانی در مقطع کارشناسی شده و برنامه جدید از ابتدای سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲ مورد استفاده قرار گرفته است. وی در پژوهش دیگری در این زمینه به بررسی این برنامه جدید و تشریح کلیات و مختصات آن پرداخته است ((Haghani, Modern 65. دوستی زاده و همکاران در سال ۱۳۹۲ به بررسی برنامه درسی رشته مترجمی زبان آلمانی در مقطع کارشناسی در دانشگاه آزاد اسلامی تهران پرداخته‌اند و پیشنهادهای و توصیه‌ها و راهکارهایی برای بهبود و ارتقای سطح کیفی و کمی این رشته در دانشگاه آزاد اسلامی بیان کرده‌اند (Doustizadeh, Curriculum 40).

همان‌طور که مشاهده می‌شود مطالعات گوناگونی پیرامون بررسی برنامه‌درسی رشته‌های مختلف زبان خارجی انجام شده است اما هیچ کدام به بررسی برنامه‌درسی رشته آموزش زبان آلمانی در مقطع ارشد نپرداخته‌اند. از طرف دیگر با گسترش روز افزون تعداد فراگیران زبان آلمانی، تربیت مدرسان متخصص برای رفع نیازهای جامعه بیش از پیش احساس می‌شود. بنابراین بررسی و بهبود برنامه‌درسی رشته آموزش

زبان آلمانی در مقطع ارشد برای تربیت مدرسان آلمانی متخصص ضروری است. در پژوهش پیش رو این برنامه به تفکیک واحدهای درسی بررسی می‌شود و پیشنهادهایی برای بهبود آن ارائه می‌گردد.

۳- بحث و بررسی

از گذشته دور روابط دیرینه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، علمی و بازرگانی بین دو کشور ایران و آلمان برقرار بوده است که این امر اهمیت زبان آلمانی از لحاظ تاریخی و همچنین آموزشی را نشان می‌دهد (Maleki 69 (Etaat 165). علاوه بر این، کشور آلمان به دلیل داشتن اقتصاد قوی دارای فرصت‌های شغلی مختلف است که منجر به جذب نیروی کار از سراسر دنیا از جمله نیروی متخصص از ایران می‌شود. از طرف دیگر، به دلیل نقش مهم آلمان در تولید علم و رایگان بودن تحصیل در دانشگاه‌های این کشور، هر ساله تعداد زیادی از دانشجویان ایرانی برای تحصیل به این کشور سفر می‌کنند. عوامل مذکور به همراه موقعیت استراتژیک و سیاسی آلمان و مهاجر پذیر بودن این کشور، باعث افزایش تعداد زبان‌آموزان آلمانی شده و در نتیجه اهمیت آموزش زبان آلمانی و تربیت مدرسان زبده را افزایش داده است. به‌طور کلی در در کنار موسسات خصوصی آموزش زبان که به تدریس زبان آلمانی به علاقه‌مندان این زبان می‌پردازند، زبان آلمانی در حال حاضر در چهار دانشگاه دولتی و دو واحد دانشگاه آزاد اسلامی در ایران با گرایش‌های تحصیلی متفاوت در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری ارائه می‌شود (Rouhi 146).

از آنجا که برنامه‌ی آموزشی رکن اصلی آموزش است، از این لحاظ مانند نقشه‌ای، مسیر حرکت دانشجو را در طول دوره‌ی آموزش نشان می‌دهد. بنابراین کیفیت علمی هر رشته و موفقیت دانشجو در دوره‌ی تحصیل وابسته به نحوه‌ی تدوین برنامه‌ی آموزشی و محتوای آن می‌باشد. در برنامه ریزی درسی زبان‌های خارجی، میان متخصصان اختلاف نظر جدی در زمینه‌ی گونه‌های مختلف برنامه‌ی درسی وجود دارد. برخی نظریه پردازان مانند کروش معتمدند که تمرکز تدوین کنندگان برنامه‌ی درسی و کارشناسان این رشته، باید بیشتر معطوف به واقعیت‌های جامعه‌ی مقصد با اتکا به واقعیات مشابه در جامعه مبدأ باشد و عملی یا نظری بودن برنامه‌ی درسی را نمی‌توان به‌عنوان یک رخداده طبیعی برشمرد. در مقابل این عده، برخی دیگر از جمله کروم

بر این باورند که بسیاری از مباحث تعلیم و تربیت بیش از حد نظری تدوین شده‌اند، در حالی که برنامه‌ی درسی، پدیده‌ای متغیر و منطبق بر آخرین یافته‌های دانشمندان جوامع مبدأ و مقصد است (Krumm 158). از طرف دیگر پلیوس بر این باور است که میان برنامه‌ی درسی و آموزش رابطه‌ای هدفمند دیده می‌شود که بر این اساس، تحقیق درباره‌ی فرآیند آموزش به مثابه یک منبع مهم برای پایه ریزی برنامه‌ی درسی در نظر گرفته می‌شود و برنامه‌ی درسی به دنبال توضیح ارتباط محتوا با روش‌های تدریس است (Plews 72).

۱-۳- تجزیه و تحلیل و نقد برنامه‌ی درسی کارشناسی ارشد رشته‌ی آموزش زبان آلمانی گروه آلمانی دانشگاه آزاد اسلامی در سال ۱۳۶۴ تأسیس شد و فعالیت خود را با ۱۲۰ دانشجو در مقطع کارشناسی در رشته‌ی مترجمی زبان آلمانی آغاز کرد و بعدها رشته‌های تحصیلی کارشناسی زبان و ادبیات آلمانی و کارشناسی ارشد آموزش زبان آلمانی و زبان و ادبیات آلمانی به آن افزوده شد. امروزه دانشگاه آزاد اسلامی به پذیرش دانشجو در مقطع دکترای آموزش زبان آلمانی نیز اقدام کرده است.

از آنجایی که با تحلیل و بررسی نحوه تدریس، روش انتخاب و ارائه محتوای درسی و ترتیب واحدهای درسی، می‌توان به جزئیات بیشتری از برنامه‌ی درسی پی برد و نکات ضعف و قوت آن را بررسی کرد، لذا در این بخش به بررسی واحدهای درسی ارائه شده برای دانشجویان کارشناسی ارشد آموزش زبان آلمانی در واحد علوم و تحقیقات تهران پرداخته می‌شود.

بنابر اعلام اداره‌ی آموزش واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی در تهران، رشته‌ی آموزش زبان آلمانی در مقطع کارشناسی ارشد از ۴ نیم سال تشکیل می‌شود، که در مجموع ۲ سال طول می‌کشد و ۳۲ واحد درسی را در بر می‌گیرد. از دانشجویان انتظار می‌رود که پس از گذراندن این دوره به توانایی لازم برای تدریس زبان آلمانی دست یابند.

۱-۳-۱- بررسی واحدهای پیش‌نیاز

دانستن زبان مقصد آن هم در حد پیشرفته از شروط اولیه تحصیل در رشته آموزش زبان آلمانی در مقطع کارشناسی ارشد می‌باشد. این در حالی است که گروه آلمانی ارائه دهنده این رشته، در ابتدای دوره ارشد، آن هم صرفاً در یک ترم تحت عنوان پیش‌نیاز

چاره‌ای جز انتخاب دروس محدود از بین دروس دوره‌ی کارشناسی برای آموزش گذرای زبان آلمانی به پذیرفته شدگان مقطع ارشد را ندارند.

بنابراین تصمیم گروه زبان آلمانی دانشگاه آزاد اسلامی، دانشجویان پذیرفته شده در مقطع کارشناسی ارشد رشته‌های آموزش زبان آلمانی و زبان و ادبیات آلمانی که مدرک کارشناسی غیر مرتبط با زبان آلمانی دارند، ملزم به گذراندن هشت واحد پیش‌نیاز در قالب دو درس هستند. هدف از این تصمیم، یکسان سازی توانایی علمی کلیه دانشجویان و کسب آمادگی لازم برای گذراندن دروس کارشناسی ارشد است.

۱) واحد از دروس پیش‌نیاز به درس دستور پیشرفته اختصاص یافته است که برای افزایش توانایی دانشجویان در دستور زبان است که بتوانند از آن در مهارت‌های متفاوت زبانی استفاده کنند. از آنجایی که دستور زبان آلمانی حتی در سطح پیشرفته آن مبحث بسیار گسترده‌ای است، لازم است دانشجویان به‌عنوان پیش‌نیاز از تسلط کافی بر دستور برخوردار باشند لذا گذراندن صرفاً ۴ واحد درسی برای این مبحث پیچیده کافی نمی‌باشد. علاوه بر این دانشجویان کارشناسی ارشد بدون هیچ مقدمه و معیار مشخصی وارد این درس شده و صرفاً بخشی از مباحث دستوری را با گذراندن این درس فرا می‌گیرند.

۲) درس دیگر پیش‌نیاز که دانشجویان ملزم به گذراندن آن هستند، درآمدی بر ادبیات در ۴ واحد است. هدف از ارائه این درس آشنایی دانشجویان با ژانرهای مختلف ادبیات آلمان و دوره‌های مختلف ادبی است. از آنجایی که گروهی از این دانشجویان در رشته آموزش زبان آلمانی پذیرفته شده‌اند، می‌توان از دروس کاربردی متناسب با رشته تحصیلی جهت ارتقای سطح علمی دانشجویان در دوره‌ی پیش‌نیاز استفاده کرد. همان‌طور که پیشتر اشاره شد هدف از ارائه این دروس یکسان سازی توانایی دانشجویان و کسب آمادگی لازم برای ورود به مقطع ارشد می‌باشد، اما از آنجایی که دانشجویان دارای پیش‌زمینه متفاوتی هستند، صرفاً ۸ واحد درسی که آن هم ۴ مهارت اصلی و جانبی را پوشش نمی‌دهد، نمی‌تواند دانشجویان را هم سطح کرده و در ادامه مشکلاتی به وجود می‌آورد. این مشکلات نه تنها برای دانشجویان است، بلکه هم سطح نبودن دانشجویان، مدرسین را نیز با چالش‌های جدی مواجه می‌کند. بنابراین به نظر می‌رسد که بهتر است در روش سنجش و پذیرش دانشجویان تجدید نظر بعمل گیرد.

۲-۱-۳ بررسی واحدهای نیم سال اول

۱) در نیم‌سال اول دو درس ۲ واحدی مرتبط با مهارت ترجمه به نام‌های ترجمه متون گوناگون و خواندن و ترجمه متون علوم اسلامی و انسانی ارائه شده است. بر طبق طرح درس وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری در درس ترجمه متون گوناگون دانشجویان با راهنمایی استاد خود باید بخشی از یک کتاب در زمینه‌ی آموزشی، علمی، فرهنگی یا ادبی را انتخاب و آن را به فارسی یا آلمانی ترجمه کنند. هدف ارائه این درس در اولین نیم‌سال برای رشته آموزش زبان آلمانی مشخص نیست. زیرا نه تنها دانشجویان آشنایی با مبانی ترجمه و اصول آن ندارند بلکه چگونگی کسب مهارت برای آنان مبهم است چون طبق عنوان واحد درسی این انتظار می‌رود که ترجمه در زمینه متون متفاوتی باشد در حالی که در سرفصل به ترجمه بخشی از یک کتاب فقط در یک زمینه اشاره شده است.

۲) بر اساس سرفصل درس خواندن و ترجمه متون علوم اسلامی و انسانی، دانشجویان در ابتدا باید با شرایط و ویژگی‌های ترجمه و مترجم و انواع آن آشنا شوند اما از آنجایی که متون علوم اسلامی و انسانی تخصصی هستند، دانشجویان به مهارت و کسب تجربه در امر ترجمه نیاز دارند که در ترم اول هنوز آن را کسب نکرده‌اند و واضح است بدون درک کامل از متن نمی‌توان ترجمه‌ای صحیح ارائه کرد. در ادامه‌ی این مقاله به صحت مطالب فوق اشاره شده است.

۳) یکی دیگر از دروسی که در ترم اول ارائه می‌شود مسائل زبان‌شناسی می‌باشد که دو واحد به آن اختصاص داده شده است. هدف از ارائه آن یادگیری اصول و تئوری‌های زبان‌شناسی است و استاد در طول ترم به بررسی تئوری‌های مختلف زبان‌شناسی، واژه‌شناسی، نحو و معنی‌شناسی می‌پردازد. از آن جایی که این درس یکی از محورهای اصلی آموزش است و یادگیری اصول زبان‌شناسی در آموزش زبان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است، اختصاص تنها دو واحد به این درس امکان بررسی جامع اصول و تئوری زبان‌شناسی را فراهم نمی‌کند.

۴) نگارش پیشرفته یکی دیگر از دروس دو واحدی است که هدف آن کسب مهارت در انواع نگارش است. در این درس دانشجویان به نوشتن و تجزیه تحلیل متون متفاوت در سبک‌های روایی، توصیفی، توضیحی و استدلالی می‌پردازند. با در نظر گرفتن این نکته که برای افزایش مهارت نگارش، نخست خواندن متون گوناگون مورد نیاز است (Sto- tsky 634) ارائه این درس در ترم اول قبل از گذراندن واحدهایی که به تقویت مهارت

خواندن می‌پردازند تأثیری در بالا بردن کیفیت نگارش دانشجویان ندارد و انگیزه آنان را تنزل می‌دهد.

۳-۱-۳- بررسی واحدهای نیم سال دوم

۱) یکی از دروس اصلی و اختصاصی که در رشته آموزش زبان آلمانی کاربردی است، درس تحقیق در مسایل آموزش زبان آلمانی است. این درس در دو واحد آموزشی ارائه شده و هدف از ارائه آن آشنایی با شیوه‌های گوناگون آموزش زبان از ابتدا تاکنون است. در این درس دانشجو با قیاس روش‌های متفاوت آموزش که از طریق کتاب آلمانی تدریس می‌شود، می‌تواند نسبت به نقاط ضعف و قوت روش‌های مختلف در تدریس شناخت پیدا کند و آن را در آینده شغلی خود به کار گیرد. نظر به گسترده‌گی روش‌های مختلف آموزشی، گذراندن صرفاً دو واحد از درس مذکور برای رشته آموزش زبان آلمانی محدود است و نیازمند اختصاص ساعات درسی بیشتری است.

۲) برای آشنایی دانشجویان با فرهنگ و ادبیات آلمان، درس ادبیات معاصر آلمانی که درس اصلی و اختصاصی است در دو واحد آموزشی ارائه می‌شود. در طرح درس وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری، دو درس ادبیات معاصر آلمانی ۱ و ۲ در نظر گرفته شده است اما طبق نظر گروه آموزش زبان آلمانی واحد علوم و تحقیقات تهران، یکی از دروس اختیاری جایگزین درس ادبیات معاصر آلمانی ۲ شده است. این امر سبب می‌شود که استاد به دلیل کمبود وقت فقط به کار بر روی نمونه‌هایی محدود از آثار ادبی بپردازد و از آموزش انواع مختلف آثار ادبی باز بماند. بنابراین از آنجا که شناخت فرهنگی از عناصر مهم برنامه‌ی درسی آموزش زبان آلمانی است، ارائه هر دو قسمت این درس حایز اهمیت است.

۳) در این ترم و ترم سوم باز هم دروس ترجمه هست و درس ترجمه ادبی ۱ و ۲ به‌عنوان دروس اصلی و اختصاصی دو واحدی ارائه می‌شود. در این مورد متونی در زمینه‌های ادبی انتخاب و برای برگردان فارسی به آلمانی و بالعکس ارائه می‌شود. اورزولا ویزه در تحقیقات خود نتیجه می‌گیرد که متون ادبی در آموزش زبان خارجی نه تنها موجب افزایش آگاهی دانش پژوهان می‌شود بلکه ابزاری جهت آشنایی با کاربرد زبان و افزایش توانایی در برقراری ارتباط می‌باشد (Orzolavize 159). بنابراین از آنجایی که متون ادبی در کنار بالا بردن توانایی افراد در درک و تحلیل متون، راهی برای

گسترش گنجینه لغات، آشنایی با قواعد دستوری و ایجاد موضوع جهت بحث و گفتگو می‌گشاید، گذراندن این دروس باعث تقویت دانش زبانی دانشجویان می‌شود. (۴) درس خواندن متون ویژه درس اصلی و اختصاصی دو واحدی است که در ترم دوم تحصیلی ارائه می‌شود. هدف از ارائه این درس آشنایی با روش‌ها و تئوری‌های آموزشی زبان برای اهداف ویژه است. اما معمولاً این درس به‌طور سلیقه‌ای تدریس می‌شود که با سر فصل آن که مطالعه دلایل شکل‌گیری زبان و نظریه‌های آن با اهداف ویژه و بررسی و ارزشیابی منابع مرتبط می‌باشد، هم خوانی ندارد.

۴-۱-۳ بررسی واحدهای نیم سال سوم

(۱) برای آشنایی با روش‌های مختلف تحقیق، خصوصاً تحقیق در مسایل زبان‌آموزی و آموزش زبان درس دو واحدی روش تحقیق (اصلی و اختصاصی) ارائه می‌شود. از آنجایی که هدف این درس آشنایی دانشجو با انواع متفاوت آن تحقیق است، در صورتی که این درس در ترم اول ارائه شود می‌تواند به دروس دیگر کمک‌رسانی کند و کیفیت تحقیقات دانشجویان را افزایش دهد. از طرف دیگر با گسترش تکنولوژی، روش‌های نوینی برای پژوهش به وجود آمده است که برای بازدهی بیشتر آموزش‌ها متمر ثمر است. علاوه بر این در این درس می‌توان روش نگارش پایان‌نامه و ارائه‌ی آن و تهیه و تنظیم مقاله را نیز آموزش داد.

(۲) برای تکمیل درس روش تحقیق، درس سمینار دو واحدی (اختیاری) ارائه شده است. در این درس دانشجو پس از تحقیق در مورد موضوعی که از جانب استاد تعیین می‌شود، نتیجه کار خود را در جمع دانشجویان مطرح می‌کند. بهتر است جهت افزایش بهره‌وری این درس، اولویت موضوع سمینار بحث و تبادل نظر پیرامون آخرین تحقیقات در زمینه‌ی زبان خارجی و مشکلات آموزش زبان در کشورمان باشد.

(۳) درس دو واحدی روش تدریس که درسی اصلی و اختصاصی است در ترم سوم ارائه می‌شود. هدف این درس یادگیری اصول و تئوری‌های مختلف مرتبط با آموزش زبان و روش تقویت مهارت‌های چهارگانه‌ی شنیدن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن است. در این درس استاد به تدریس کلی روش‌های تدریس زبان و تحلیل آن‌ها، اهداف و عوامل یادگیری زبان، بررسی اجزای زبانی، برنامه‌ریزی آموزشی و تهیه طرح درس می‌پردازد. این درس باعث تقویت مهارت نظری دانشجویان در حوزه‌ی آموزش زبان

می‌شود اما به دلیل کمبود ساعات آموزش این درس، دانشجویان مجال نمی‌یابند تا توانایی خود در تدریس چهار مهارت اصلی و طرح درس را در حضور دانشجویان دیگر و زیر نظر استاد مربوطه محک بزنند.

۴) درس اصلی و اختصاصی تدریس عملی تنها درسی است که به صورت عملی در دو واحد ارائه می‌شود. هدف از این درس به کارگیری نظریه‌ها و مهارت‌های فرا گرفته شده توسط دانشجویان است. در این درس دانشجو حداقل ۸ جلسه از کلاس درسی اساتید مختلف زبان آلمانی را در دانشگاه‌های مختلف بازدید کرده و در جلسه آخربا تدریس یک مبحث درسی در حضور استاد و دانشجویان کلاس، مشاهدات خود را به استاد درس گزارش می‌دهد. مشکل عمده این روش این است که دانشجو همچون مهمان ناخوانده‌ای در کلاس‌های مختلف حضور دارد که نه تنها با محدودیت زمانی برای بازدید از کلاس رو به رو است، بلکه برای تدریس نیز فرصت کمی در اختیار او قرار می‌گیرد. همچنین دانشجو موظف است که به هر تعداد ساعت که استاد صلاح بداند در کلاس خود و زیر نظر استاد مربوطه به تدریس بپردازد اما به دلیل محدودیت ساعت کلاس نمی‌تواند به خوبی کلیه مهارت‌های اصلی و جانبی را در یک یا چند جلسه محدود تدریس کرده و به نقاط ضعف خود پی ببرد.

۵-۱-۳- بررسی واحدهای نیم سال چهارم

۱) در این ترم دانشجویان ملزم به اخذ درس پایان نامه شش واحدی هستند. بر طبق تصمیم گروه زبان آلمانی دانشگاه آزاد اسلامی، عنوان پایان‌نامه دانشجویان رشته آموزش زبان آلمانی می‌بایست مرتبط به آموزش زبان باشد و موضوعات مربوط به قلمرو ترجمه پذیرفته نمی‌شود.

شیوه‌ی توزیع پودمان‌های برنامه‌ی درسی رشته‌ی آموزش زبان آلمانی در مقطع ارشد در جدول ۱ برنامه مصوبه به اختصار بیان شده است که عناوین دروس را در محورهای چهارگانه‌ی زبان شناسی، ترجمه، آشنایی با تدریس نشان می‌دهد. در تقسیم بندی محورهای رشته آموزش زبان آلمانی در مقطع کارشناسی ارشد محورهای این رشته مورد توجه اصولی قرار نگرفته در حالی که در برنامه‌ریزی صحیح هر رشته، توازن هر محور و در یک راستا بودن محورها بسیار حائز اهمیت است که رعایت نکردن آن موجب انحراف از تعریف رشته و در نتیجه عدم دستیابی به هدف نهایی است.

۲-۳- بررسی و ارزیابی تجربی برنامه‌ی درسی رشته‌ی کارشناسی‌ارشد آموزش زبان آلمانی از نگاه دانشجویان این رشته

در این قسمت از تجربیات و ایده‌های دانشجویان کارشناسی‌ارشد رشته‌ی آموزش زبان آلمانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران بهره‌گرفتیم و برنامه‌ی درسی مذکور را دقیق و عملی بررسی کردیم. در خرداد ۱۳۹۸، ۲۰ دانشجوی ترم آخر و تازه فارغ التحصیل شده به صورت اتفاقی انتخاب شدند و از آن‌ها خواسته شد که به پرسشنامه‌ای شامل ۸ سوال چهارگزینه‌ای و ۲ سوال تشریحی پاسخ دهند. برای پاسخ‌دهی راحت دانشجویان، سوالات به صورت چهار گزینه‌ای که گزینه‌های آن به صورت ضعیف، متوسط، خوب و عالی طراحی شد. سوالات و پاسخ دانشجویان به صورت زیر بوده و نتایج در شکل شماره یک نمایش داده شد:

۱- از نظر شما آیا محتوای آموزشی و واحدهای ارائه شده در رشته شما متناسب با رشته آموزش زبان آلمانی است؟

در حدود نیمی از دانشجویان معتقدند که دروس ارائه شده متناسب با رشته آن‌ها نمی‌باشد و بقیه بر این باور بودند که محتوای آموزشی دروس متوسط و خوب است.

۲- آیا به نظر شما همه دانشجویان این رشته دانش زبانی کافی برای حضور در مقطع کارشناسی‌ارشد را دارند؟

بیش از ۵۰ درصد دانشجویان دانش زبانی خود را برای ورود به مقطع کارشناسی‌ارشد کافی ندانسته‌اند و گزینه ضعیف را انتخاب کردند.

۳- آیا به نظر شما محتوای آموزشی به روز، جذاب و از کارایی لازم برخوردار است؟

اکثریت دانشجویان بر این عقیده هستند که در تدریس دروس ارائه شده از منابع قدیمی استفاده شده است و در نتیجه انگیزه کافی در دانشجویان برای یادگیری ایجاد نمی‌کند.

۴- آیا حجم محتوای آموزشی و میزان یادگیری مطالب با واحدهای ارائه شده متناسب دارد؟

در پاسخ به این سوال، کمتر از نیمی از دانشجویان دروس ارائه شده را از لحاظ کمیت و کیفیت ضعیف ارزیابی کردند. این در حالی است که ۵۰ درصد دانشجویان آن را متوسط و خوب و ۵ درصد باقی مانده آن را عالی در نظر گرفته‌اند.

- ۵- آیا از نظر شما کیفیت آموزشی (توانمندی، تخصص و تسلط اساتید) رضایت بخش است؟
به طور کلی دانشجویان از اساتید رضایت نسبی داشته و تعداد کمی توانمندی آن ها را ضعیف می دانند.
- ۶- تا چه میزان گذراندن واحدهای آموزشی رشته شما، شما را برای تدریس زبان آلمانی توانمند ساخته است؟
اکثریت مطلق دانشجویان بیان کردند که دروس گذرانده شده آن ها را به اندازه کافی برای تدریس زبان آلمانی توانمند نساخته است. این در حالی است که فقط یک چهارم دانشجویان توانایی خود را برای تدریس زبان آلمانی متوسط ارزیابی کرده اند.
- ۷- از نظر شما آیا محتوای آموزشی رشته شما با عنوان و سرفصل دروس مطابقت دارد؟
۶۰ درصد دانشجویان بر این نظرند که محتوای آموزشی با آنچه که در سرفصل دروس تعریف شده است همخوانی ندارد. صرفاً ۱۰ درصد دانشجویان از تطابق محتوای آموزشی و سرفصل دروس رضایت کامل داشتند.
- ۸- آیا به نظر شما تعداد واحدهای عملی رشته شما جهت آمادگی برای آموزش کافی است؟
در حدود ۵۰ درصد دانشجویان تعداد واحدهای عملی ارائه شده را ناکافی دانسته اند و بقیه آن را متوسط و خوب ارزیابی کردند. هیچ یک از دانشجویان از تعداد دروس عملی رضایت نداشتند.
- ۹- از نظر شما کدام واحد درسی قابلیت حذف شدن را دارد؟
طبق اطلاعات جمع آوری شده اکثریت دانشجویان تعداد واحدهای دروس ترجمه را بیش از حد دانسته و خواستار حذف تعدادی از آن ها جهت پرداختن بیشتر به دروس مرتبط با آموزش زبان شده اند.
- ۱۰- از نظر شما کدام واحد درسی قابلیت اضافه شدن را دارد؟
اکثریت دانشجویان خواستار افزایش واحدهای مرتبط با تدریس مخصوصاً دروس تدریس عملی و روش تدریس بودند. همچنین آن ها بر این عقیده بودند که تعداد واحدهای عملی بیش از پیش شود.

۳-۳- جمع بندی ارزیابی برنامه درسی

در هر برنامه‌ی درسی، علاوه بر دو عامل اصلی فرآیند آموزش، یعنی معلم و متعلم، چهار رکن اساسی محتوای آموزش، زمان آموزش، برنامه‌ی آموزش و روش آموزش وجود دارد. برای تحقق ارکان مذکور، هر دوره‌ی آموزشی باید بتواند حداقل به پرسش اساسی ((چه مطالبی، در قالب چه برنامه‌ای، در چه مدت زمانی و با چه روشی ارائه گردد، تا هدف آموزش برآورده شود)) پاسخ دهد. عدم توجه به این موارد باعث دشواری و اختلال در دسترسی به هدف آموزشی شده و تداخل حوزه‌ها، عدم تناسب بین محتوای درس با هدف رشته و فشرده بودن یا طولانی بودن بیش از حد دوره‌ی آموزشی و در نهایت عدم دستیابی به خروجی مناسب را به دنبال دارد (Haghani, Teaching 70).

برای یک برنامه‌ی صحیح درسی، ابتدا باید مهارت‌ها و محدودهی دانشی که دانشجویان باید در طول دوره‌ی تحصیل کسب کنند مشخص شود و در مرحله بعد انتخاب شیوه و محتوای آموزشی صورت گیرد (Freihoff 35). هدف از تشکیل دوره کارشناسی‌ارشد آموزش زبان آلمانی، تربیت افراد واجد صلاحیت برای تدریس این زبان در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و برآورده کردن نیازهای جامعه از نیروی انسانی متخصص در زمینه تحقیق در مسایل آموزش زبان آلمانی به زبان فارسی و بالعکس است. با توجه به بررسی انجام شده بر روی برنامه‌درسی آموزش زبان آلمانی در مقطع کارشناسی‌ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تحقیقات تهران و جمع بندی نظرسنجی انجام شده، پیشنهادهاتی برای رفع نقاط ضعف موجود ارائه می‌شود:

۱- با توجه به این موضوع که اکثر دانشجویان دارای مدرک کارشناسی در رشته‌هایی غیر از زبان آلمانی و فاقد دانش زبانی کافی هستند، بهتر است دروس ارائه شده با حفظ محدودیت انتخاب واحد (۱۰ واحد)، دارای تنوع بیشتری بوده تا دانشجوی قادر باشد بر حسب نیاز زبانی خود به تنظیم برنامه و انتخاب واحدها اقدام نماید. همچنین با توجه به ناهمگن بودن دانش زبان آلمانی دانشجویان، با صلاح دید گروه زبان آلمانی، می‌توان تعداد واحدها و دروس را، بر اساس امتحان تعیین سطح برای هر یک از دانشجویان تعیین کرد. دانشجویان نیز بر این باورند که اکثریت آنان دارای دانش

زبانی کافی برای ورود به مقطع کارشناسی ارشد نیستند.

۲- بر طبق برنامه درسی وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری دانشجویان در دوره ارشد ملزم به گذراندن ۳۲ واحد اصلی و اختصاصی ارائه شده در برنامه هستند که از بین آن ها گروه آموزشی با توجه به امکانات آموزشی موجود می تواند حد اکثر ۸ واحد از آن ها را با دروس اختیاری ارائه شده جایگزین کند. هدف از ارائه دروس اختیاری خارج کردن حالت انحصاری ارائه‌ی واحدها و دادن قدرت اختیار و انتخاب بیشتر به دانشجویان است. طبق نظرسنجی انجام شده، دانشجویان نیز بر این باورند که با گذراندن دروس اختیاری مرتبط با تدریس، دانش و توانایی آن ها برای فعالیت به عنوان مدرس زبان آلمانی افزایش یافته و می توانند آینده‌ی کاری موفق تری داشته باشند. بنابراین پیشنهاد می شود که دروس اختیاری مرتبط با محورهای زبان شناسی و آشنایی با تدریس باشد که نه تنها انگیزه را تقویت کند بلکه پاسخگوی نیازهای آینده شغلی دانشجویان هم باشد.

۳- یکی از مباحث مورد توجه در نظریه‌های معاصر علم آموزش زبان های خارجی و کسب مهارت زبانی، مسائل فرهنگی است که بدون آن، یادگیری زبان ناپایدار خواهد بود. زبان و فرهنگ با یکدیگر اتحاد منطقی، وابستگی و رابطه متقابل دارند و به طور کلی زبان جزء جدایی ناپذیر فرهنگ است. با توجه به این هم پوشانی، پرورش زبان آموزانی که قادر به مکالمه صحیح در جامعه زبانی مقصد باشند بدون آموزش هم زمان زبان و فرهنگ هدف ممکن نخواهد بود (Moradi 255). بنابراین در روش های جدید آموزش زبان، اصل آموزش بر پایه‌ی انتقال اطلاعات فرهنگی گذاشته می شود (Doustizadeh, Cultural 61). پیشنهاد می شود که در برنامه‌ی درسی به مباحث و دروس مرتبط با شناخت فرهنگ بیشتر پرداخته شود.

۴- با توجه به اینکه در آموزش زبان آلمانی، سنجش آموخته‌های زبانی با هدف افزایش سطح فراگیری زبان حتی از روند پیشرفت فراگیری زبان مهم تر است، موضوع آزمون سازی استاندارد و کیفیت آن نقش ویژه ای در آموزش این زبان پیدا می کند که معتبر و قابل اطمینان بودن یک آزمون، جزء ویژگی های اصلی آن است (Estarmi 35). یکی از دروس اختیاری ارائه شده در سرفصل وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری درس آزمون سازی است که هدف آن معرفی اصول و تئوری‌های تست سازی و شیوه تهیه آن است. از آنجایی که از فارغ التحصیلان این رشته انتظار می رود که بتوانند آزمونی

استاندارد طراحی کرده که با مطالب تدریس شده همخوانی داشته و هر مهارت زبانی را متناسب با آن ارزشیابی کند، گذراندن این درس به عنوان واحد اصلی در رشته آموزش زبان آلمانی توصیه می‌شود.

۵- دانشجویان کارشناسی‌ارشد رشته آموزش زبان آلمانی در دوران تحصیل خود ملزم به گذراندن هشت واحد درسی (یک چهارم کل واحدها) مرتبط با ترجمه هستند که جایی برای کسب مهارت در تدریس نگذاشته است. از آنجایی که هدف رشته آموزش زبان آلمانی تربیت مدرسان زبان آلمانی می‌باشد، اکثریت دانشجویان در نظر سنجی انجام شده بیان می‌کنند که تناسبی میان واحدهای ارائه شده و هدف رشته برقرار نمی‌باشد و خواستار حذف واحدهای ترجمه که بیشتر مناسب رشته مترجمی زبان آلمانی است شده‌اند. بنابراین توصیه می‌شود که دروس همخوان با هدف رشته جایگزین دروس مرتبط با محور ترجمه شود و یا به جای تمرکز متون ارائه شده بر روی نکات دستوری و یا گسترش واژگان، فرآیند ترجمه و محصول ترجمه و به‌طور کلی مسئله آموزش ترجمه مد نظر قرار گیرد.

۶- از آنجایی که هدف دوره کارشناسی‌ارشد تقویت توانایی پژوهشی دانشجویان است، دروس سمینار و روش تحقیق در برنامه‌درسی این دوره گنجانده شده اما سرفصل این دروس به‌طور مبهم ارائه شده است. از این رو بهتر است که در ابتدا برای شفاف سازی محتوای این دروس سرفصل‌هایی تعیین شده و پیشنهاد می‌شود در این سرفصل‌ها به روش‌های نوین پژوهش پرداخته و استفاده از امکانات مدرن جهت نیل به اهداف پژوهش خصوصاً در زمینه‌ی مسائل مرتبط با تدریس و آموزش زبان برای دانشجویان بیان شود.

۷- بر اساس نظر دانشجویان کیفیت و کمیت محتوای درسی از انسجام منطقی برخوردار نبوده و نمی‌تواند آنان را در کسب مهارت‌ها و معلومات لازم یاری کند. همچنین محتوای درسی با سرفصل ارائه شده دارای هم خوانی مناسب نیست و توسط اساتید به صورت سلیقه‌ای انتخاب و اعمال می‌شود. این در حالی است که برنامه‌ی درسی باید بر طبق نیازهای روز جامعه و از طرفی مطابق با رشته تحصیلی آنان باشد تا محتوای درسی برای آن‌ها از جذابیت و کارآیی لازم برخوردار باشد. از طرف دیگر دانشجویان علاقمند به داشتن اساتید به روز هستند که علاوه بر تسلط بر روش‌های جدید تدریس، از منابع نوین در تدریس خود بهره می‌جویند.

۸- از جمله انتظاراتی که از فارغ التحصیلان رشته‌ی آموزش زبان آلمانی می‌رود، تسلط کامل بر تدریس زبان آلمانی و فعالیت به‌عنوان یک مدرس زبده می‌باشد. به منظور دستیابی به اهداف آموزشی این رشته، دانشجویان نه تنها نیاز به گذراندن واحدهای تئوری برای آشنایی نظری با انواع روش‌های تدریس و دیگر مسائل مرتبط دارند، بلکه در راستای تقویت مهارت‌های عملی در این حوزه، همواره نیاز به ارائه واحدهای عملی گسترده تری وجود دارد تا حصول قابلیت‌های نظری و عملی به موازات یکدیگر امکان پذیر باشد. همچنین این امر نه تنها موجب کسب مهارت و تجربه در تدریس شده، بلکه می‌توانند ورود آسان تری همراه با اعتماد به نفس لازم به عرصه تدریس داشته باشند. دانشجویان نیز بر این عقیده‌اند که توجه بیشتری به واحدهای عملی در برنامه‌درسی شده و در پیشنهادات خود خواستار افزایش تعداد واحدهای عملی مرتبط با تدریس خصوصاً تدریس عملی شده‌اند.

۴- نتیجه گیری

با افزایش روز افزون زبان آموزان رشته زبان آلمانی، نیاز به تربیت مدرسان زبده در این زمینه بیش از پیش احساس می‌شود که برای نیل به این هدف، رشته آموزش زبان آلمانی در دانشگاه‌ها تاسیس شده است. برخورداری از یک نظام آموزشی صحیح در این رشته نه تنها منجر به تربیت نیروهای متخصص در زمینه آموزش زبان آلمانی برای تدریس در دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی شده بلکه نیازهای جامعه در زمینه برخورداری از افراد واجد صلاحیت برای تحقیق در مسایل آموزش زبان را برطرف می‌کند. از آن جایی که برنامه‌درسی یکی از ارکان اصلی نظام آموزشی است، با ارتقا سطح کیفی و کمی آن می‌توان به افزایش بهره‌وری این افراد کمک کرده و در نتیجه شانس آنان برای جذب در بازار کار افزایش می‌یابد. در این مقاله با استفاده از پژوهش‌ها و مطالعات علمی و عملی، به بررسی اصول اساسی و فاکتورهای مهم در رشته‌ی آموزش زبان آلمانی در مقطع ارشد پرداخته شد. به‌طور کلی می‌توان اذعان کرد واحدهای آموزشی اغلب به صورت تئوری آموزش داده شده و کمبود تجارب عملی به‌طور چشمگیری در بین فارغ التحصیلان این رشته محسوس است.

با توجه به مشاهدات و بررسی انجام شده در این مقاله، پیشنهاداتی برای بهبود برنامه‌درسی این رشته به منظور تحول در گستره‌ی آن ارائه خواهد شد:

- ابتدایی ترین تغییری که بهتر است در نظام آموزشی مقطع کارشناسی ارشد رشته آموزش زبان آلمانی لحاظ شود، تغییر در نحوه پذیرش دانشجویان در این مقطع است. از آنجایی که زمان تحصیل و تعداد واحدهای ارائه شده در این مقطع محدود است، فرصتی برای افزایش دانش زبانی دانشجویان وجود ندارد. بنابراین بهتر است دانشجویان با معلومات کافی وارد این رشته شوند که برای سنجش آن نیازمند آزمون ورودی جامع تری است. همچنین بهتر است در کنار آزمون نظری، از متقاضیان ورود به این رشته، مصاحبه علمی بعمل آید تا از تسلط آنان بر زبان آلمانی اطمینان حاصل گردد. این تغییرات موجب صرفه جویی در وقت و هزینه‌های تحصیلی دانشجویان شده و نزدیک بودن دانش زبانی دانشجویان به یکدیگر، منجر به تدریس راحت تر اساتید و در نتیجه ارتقا سطح علمی کلاس‌های تدریس می‌شود.

- از آنجایی که برنامه آموزشی کنونی در سال ۱۳۶۹ تصویب شده از کارآیی متناسب با انتظارات روز جامعه برخوردار نبوده است. از طرف دیگر، در این برنامه اهداف و سرفصل‌ها به صورت کلی و مبهم بیان شده که منجر به عملکرد سلیقه‌ای اساتید می‌شود. در سال ۱۳۹۵، برنامه‌درسی رشته مترجمی زبان آلمانی در مقطع کارشناسی ارشد مورد بازنگری واقع شد که در آن جزئیات هر درس به‌طور کامل بیان شد. بنابراین بهتر است برنامه آموزشی جدیدی برای رشته آموزش زبان آلمانی نیز ارائه شود و در آن اهداف، سرفصل‌ها، نحوه‌ی ارزشیابی و منابع به‌طور کامل بیان شود. این امر باعث افزایش بهره‌وری دانشجویان شده و منجر به یکسان سازی ساختار و شرایط نظام آموزشی همه‌ی دانشگاه‌ها می‌شود.

- ((جای هیچ گونه شکی نیست که به روز کردن برنامه‌درسی در ارتباط مستقیم با آموزش معلمان است.)) (Hameyer 195). روش‌های مختلفی برای به روز رسانی و ارتقای سطح کیفی و کمی نحوه آموزش اساتید وجود دارد که از آن جمله می‌توان به الزام اساتید به شرکت در کنفرانس‌ها و دوره‌های آموزشی و دعوت از اساتید آلمانی زبان که در زمینه

تدریس زبان آلمانی تجربه و تخصص دارند اشاره کرد. همچنین مدیر گروه آموزشی نیز باید در هر ترم تحصیلی کیفیت آموزشی اساتید گروه را با روش‌های مختلف مانند شرکت در کلاس‌های آن‌ها، بررسی جزوات و مطالب ارائه شده در کلاس و بررسی برگه‌های امتحانی دانشجویان ارزیابی کرده و گزارش دهد.

- دانشجویان فارغ التحصیل رشته آموزش زبان آلمانی نه تنها نیازمند تسلط بر انواع نظریه‌های آموزش و مسایل مرتبط با آن هستند، بلکه نیازمند کسب تجربه عملی برای بالا بردن کیفیت تدریس خود نیز هستند. به منظور دستیابی به این امر، اساتید می‌توانند از دانشجویان این رشته به‌عنوان دستیار خود در دروس دوره کارشناسی استفاده کنند. این امر نه تنها دانشجویان را با چالش‌های موجود در مثلث آموزش (آموزش دهنده، آموزش گیرنده و محتوای آموزشی) مواجه می‌کند بلکه امکان ورود راحت تری در عرصه تدریس را برای آنان فراهم می‌کند.

با توجه به این نکته که امکان ادامه تحصیل برای دانشجویان کلیه رشته‌های مرتبط با زبان آلمانی در مقطع دکترا چه در دانشگاه‌های دولتی و چه در دانشگاه آزاد، تنها در رشته‌ی آموزش زبان آلمانی میسر می‌باشد پس این رشته برای سیاست‌گزاران آموزشی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بنابراین برنامه نوین آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شود که ضمن برآوردن نیازهای خاص این دوره، زمینه‌ساز مقاطع بعدی نیز باشد.

Assessment of the German Language Teaching Curriculum at the Islamic Azad University

Farahnaz Taghipour¹, Leili Mesgarzadeh Aghdam²

Abstract

Introduction: Curriculum is a pre-regulated document that includes

2. Assistant Professor. IAU. Science and Research Branch, Tehran- Iran. (Corresponding Author)

the general learning goals, the goals for any of the provided subjects, teaching activities, and evaluating methods, and the success of the education system depends on the quality of the prepared curriculum. Nowadays, by the increase in the number of foreign language students, teaching language has gained considerable importance and a great number of these students study the language through their university education. Hence, an integrative curriculum could meet the needs of the students and the education system. The curriculum of teaching German language major in master's program in Islamic Azad University has been prepared around 20 years ago to train qualified people for teaching this language in the universities and higher education institutes to meet the needs of the society by providing the professional human resources in the field of research in teaching language. This curriculum could not meet all the needs of the current students of German language teaching major in the master's program and it is not able to train the students with adequate skills for teaching the German language. This research tries to study the current curriculum and provides solutions to improve it.

Background of Study: *Considering the significance of curriculum, various researches have been conducted around the studying and analysis of the curriculum for teaching different languages in Iran. Salary et al. studied the curriculum of English translation major in the bachelor's program with a focus on the needs of the translation market in Iran. In another study, Rezvani considered the English translation major curriculum inappropriate, since it could not meet the needs and expectations of the students, while he believes a revision of the curriculum is required. Birjandi et al. studied the English translation major curriculum and came to this conclusion that the current curriculum could not meet the primary objective of this teaching course, which is to train professional translators in humanities, social sciences, etc. for the needs of the society. In a study entitled "Teaching Translation: Learning Language or Translation", Haqqani studied the previous curriculum of German translation major in bachelor's program in 2004, and by studying its various aspects, he came to this conclusion that a reconsideration of the curriculum is required. This study led to a revision in the previous*

curriculum of German translation major in bachelor's program and a new curriculum was used from the beginning of the 2003-2004 academic year. In another research in this regard, he studied the new curriculum and described its outlines and specifications. In 2013, Dustizade et al. studied the curriculum of German translation major in bachelor's program in Tehran IAU and proposed suggestions, recommendations, and solutions to improve the qualitative and quantitative levels of this major in IAU.

Methodology: *In the methodology of the research, it has to be mentioned that this study is generally originated from library studies including articles, thesis, and books related to teaching. Also, in the field study, the statistical research was carried out by studying 20 students of German language teaching in the master's program of IAU Science and Research Branch, Tehran. Initially, the prerequisites and main subjects provided in this curriculum were studied and the objectives, weaknesses, and strengths of this curriculum are considered. Subsequently, the students' opinions were analyzed and ultimately, a set of recommendations are provided to improve the curriculum through considering the carried-out studies on the curriculum of German language teaching in the master's program of IAU Science and Research Branch, Tehran, and the carried-out survey summary.*

Conclusion: *It could be generally claimed that the teaching units provided in German language teaching major is theoretical and the lack of practical experiences are considerably felt among the graduates of this major. Additionally, due to the curriculum being outdated, a need for updating and revising the curriculum, considering the latest research in the field of teaching, seems necessary. Because further education for the students of all majors related to the German language in Ph.D., in the state universities and IAU, is only possible in German language teaching major, the new curriculum should be designed so that it could provide the basis for the further education while meeting the specific needs in this course.*

Key Words: *Curriculum, Master's Degree, German Language Teaching, Learning Centers, Courses.*

References

- Birjandi, Parviz; Nosrati Nia, Mania "A Quantitative Study of Postgraduate in English Translation Course in Iran." Educational Management Innovations 4.4 (2009): 37-55. Print.
- Divsar, Hoda; Jafarigouhar Manoochehr. "Evaluation of Undergraduate and Graduate Tefl Curricula in Terms of Bloom's Revised Taxonomy." UNIVERSITY TEXTBOOKS, RESEARCH AND WRITING 18.32 (2014): 73-99. Print.
- Dörnyei, Zoltán. Research Methods in Applied Linguistics: Quantitative, Qualitative, and Mixed Methodologies. Oxford University Press Oxford, 2007. Print.
- Doustizadeh, Mohammadreza. "Evaluating the Ba Curriculum Program for "German Language and Translation" at Islamic Azad University of Tehran." Foreign Language Research Journal 2.2 (2012): 23-42. Print.
- Doustizadeh, Mohammadreza. "Language Competence in the Beam of Cultural Recognition." PAZHUHESH-E ZABANHA-YE KHAREJI 46 (2008): 67-84. Print.
- Estarni, Ebrahim; Ghodousi Shahneshin, Elnaz "The Role of Testing in Evaluating Learners of German." Foreign Language Research Journal 3.1 (2013): 19-43. Print.
- Etaat, Javad; Rezayi, Masuod. "An Analysis over the Developments of Iran and Germany Relations." POLITICAL SCIENCE QUARTERLY 8.20 (2012): 163-92. Print.
- Farhady H, Hedayati H. Language assessment policy in Iran. Annual review of applied linguistics. 2009 Mar;29:132-41.
- Farhady, Hossein, Fattaneh Sajadi Hezaveh, and Hora Hedayati. "Reflections on Foreign Language Education in Iran." Tesl-ej 13.4 (2010): n4.
- Finney, Denise. "The Elt Curriculum: A Flexible Model for a Changing World."

- Methodology in language teaching: An anthology of current practice (2002): 69-79. Print.
- Freihoff, Roland. "Curriculare Modelle." Snell-Hornby, Mary; Hönig, Hans G.; Kussmaul, Paul (1999): 26-31. Print.
 - Haghani, Nader. "Specifications of a Modern Plan for Translation of German Language." PAZHUHESH-E ZABANHA-YE KHAREJI 9.17 (2004): 63-76. Print.
 - Haghani, Nader. "Teaching Translation: Language Teaching or Translation." PAZHUHESH-E ZABANHA-YE KHAREJI 16 (2004): 63-76. Print.
 - Haghani, Nader; Maleki, Mostafa. "L2 Motivational Self-System and Learning of German in Iran." FOREIGN LANGUAGE RESEARCH JOURNAL 8.2 (2018): 627-43. Print.
 - Haghani, Nader; Ghodusi Shahneshtin, Elnaz. "Foreign language policy and planning specifications of Iran based on Hornberger's integrative framework". Critical language and Literary Study, 2019; 16, 22, 37-58.
 - Hameyer, Uwe. Handbuch Der Curriculumforschung: Übersichten Zur Forschung. Beltz, 1983. Print.
 - Krumm, Hans-Jürgen. Ein Curriculum Für Integrations Sprachkurse Sollte Mehr Leisten Als Die Legitimierung Von Prüfungen. na, 2007. Print.
 - Maleki, Mostafa. „Lernkultur Im Deutschunterricht Im Iranischen Schulkontext: Form Und Inhalt Als Herausforderung. Regionale Lehrwerke Für Regionale Lernkultur.“ Alexis Feldmeier und Annett Eichstaedt (Hg.) Lernkulturen–Schriftsprache in DaZ–Grammatik–Sprachliche Anforderungen in den Fächern (2016): 65. Print.
 - Moradi, Maryam; Rahmani, Marzie. "Investigating the relationship between language and culture by using cognitive, hypotheses," Critical language and Literary Study, 2019; 2018, 12, 16, 237-258.
 - Orzolavize, Fayaze. "The Importance of Using Literary Texts in Foreign Lan-

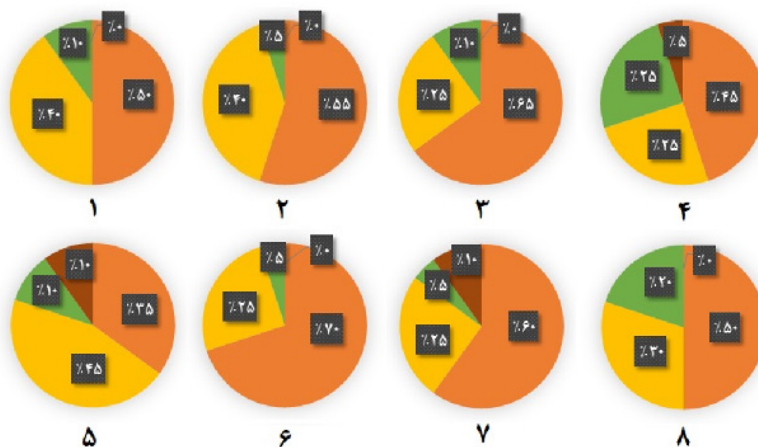
guage Teaching for Young and Adult Students.” Journal of Humanities.56 (2007): 152-. Print.

- Plews, John L. The Core, the Outside, and the Borders: A Critical Curriculum History of Postsecondary German in Canada. na, 2007. Print.
- Rezvani, Reza; Farahzad, Farzaneh; Mina. Vakilinejad. . “ Looking at the Overlooked: Students’ Needs and Perceptions in Ma Translation Quality Assessment Curriculum.” TRANSLATION StUDIES 10.38 (2012): 83-98. Print.
- Rouhi, Fatemeh;Dargahi tarki, Hoda “Assessment of German Learners’ Motives in Iran and Its Educational Outcomes.” FOREIGN LANGUAGE RESEARCH JOURNAL 7.1 (2017): 129-51. Print.
- Salari, zahra; Khazae Farid, Ali “The Necessity of Updating the English Translation Ba Syllabus Based on Translation Market in Iran.” Language and Translation Studies 48.19-51 (2015). Print.
- Samir, Aynaz; Motallebzadeh, Khalil; Ashraf, Hamid;Ghonsooly, Behzad. “Investigating Master’s Curriculum of Translation Studies at Leading Asian Universities.” Foreign Language Research Journal 9.1 (2019): 217-54. Print.
- Stotsky, Sandra. “Research on Reading/Writing Relationships: A Synthesis and Suggested Directions.” Language arts 60.5 (1983): 627-42. Print.
- Tajbakhsh, Nassim; Letafati, R.; Djalili Marand, Nahid “A Glimpse of the Problems Amongst the Students of Translation in French at the Universities of Iran.” Language Related Research 8.2 (2017): 171-95. Print.

جدول ۱: شیوه توزیع پودمانهای برنامه‌ی درسی رشته آموزش زبان آلمانی

تعداد واحدها	نام درس	محور اصلی
۶	مسائل زبان شناسی، نگارش پیشرفته، ادبیات معاصر آلمان ۱	زبان شناسی
۸	ترجمه متون گوناگون، خواندن و ترجمه متون علوم اسلامی و انسانی، ترجمه ادبی ۱ و ۲	ترجمه
۸	تحقیق در مسایل آموزش زبان آلمانی، روش تدریس، تدریس عملی، خواندن متون ویژه	آشنایی با تدریس
۱۰	سمینار، روش تحقیق، پایان نامه	تکمیلی
۳۲		جمع کل واحدها

بسیار خوب متوسط ضعیف

شکل ۱: نتایج حاصل از پرسشنامه